

Sociální politika

Téma:

Politika zaměstnanosti a trhu práce

FSS MU Brno, 2010

Struktura tématu

1. Vymezení nezaměstnanosti a způsoby jejího měření
2. Míry nezaměstnanosti a další míry na TP
3. Typy nezaměstnanosti
4. Vývoj a struktura nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU
5. Trh práce
6. Cíle politiky zaměstnanosti a politiky TP

Struktura tématu

7. Modely politiky TP (režimy nezaměstnanosti)

8. Pasivní politika TP

9. Aktivní politika TP

10. Evropská strategie zaměstnanosti a její význam

AD1) Vymezení nezaměstnanosti a způsoby jejího měření

- definice nezaměstnanosti dle ILO

- 1. Bez placeného zaměstnání**
- 2. Motivace pracovat**
- 3. Schopnost pracovat**

Způsoby zjištění počtu nezaměstnaných v ČR

1. Výběrové šetření pracovních sil (ČSÚ)
2. Registrovaná nezaměstnanost (ÚP, resp. MPSV)

Rozdíl: skrytá nezaměstnanost
nepravá nezaměstnanost

AD2) Míry nezaměstnanosti

a další míry na TP - Míra nezaměstnanosti

$$u = U/L * 100$$

kde

u ... míra nezaměstnanosti

U ... počet nezaměstnaných

L ... počet pracovních sil, tzv. ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Způsoby měření míry nezaměstnanosti

VŠPS

- počet nezaměstnaných zjištěný na základě šetření
- počet pracovních sil = počet zaměstnaných zjištěný na základě šetření (placené zaměstnání, OSVČ, dočasně nemocní či na školení) + počet nezaměstnaných zjištěných na základě šetření

MPSV

- počet nezaměstnaných = počet tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání
- pracovní síla = počet zaměstnaných z VŠPS + počet pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO + počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání

Míra nezaměstnanosti podle různých metodik

VŠPS

(obecná míra nezaměstnanosti)

- 7,3 % (3. čtvrtletí 2009)

MPSV (míra registrované nezaměstnanosti)

- 8,5 % (srpen 2009)

Skladba registrovaných uchazečů o zaměstnání a nezaměstnaných zjištěná podle VŠPS (4. čtvrtletí 2008, v tis. osob)

Kategorie	Počet
I. Osoby, které uvedly registraci na ÚP	234,1
v tom:	165,6
a) splňující podmínky ILO pro zařazení mezi nezaměstnané	
b) nesplňující podmínky ILO	68,5
z důvodu:	11,0
- v referenčním týdnu pracovaly	
- nehledaly si v posledních 4 týdnech práci	45,2
- nejsou schopny nástupu do 14 dnů	12,2
II. Nezaměstnaní splňující podmínky ILO neregistrovaní na ÚP	65,2
III. Celkový počet nezaměstnaných podle ILO (I.a + II.)	230,7
IV. Ostatní nepracující neregistrovaní na ÚP, kteří	
- hledají práci nebo již práci našli, ale nejsou schopni nástupu do 14 dnů	10,3
- nehledají práci, ale pracovat by chtěli	158,3
z toho: schopni nástupu do zaměstnání do 14 dnů	30,8

Skupiny s vyšším rizikem nezaměstnanosti

- ženy po mateřské dovolené
- mladiství a absolventi škol
- zdravotně postižení
- lidé s nízkou kvalifikací
- starší pracovníci
- příslušníci etnických a sociálních menšin

Specifická míra nezaměstnanosti absolventů

počet nezaměstnaných absolventů

x 100

**počet všech absolventů na pracovním trhu
(zaměstnaných i nezaměstnaných)**

AD3) Typy nezaměstnanosti

- 1. Frikční nezaměstnanost**
- 2. Strukturální nezaměstnanost**
- 3. Cyklická nezaměstnanost**

Frikční nezaměstnanost

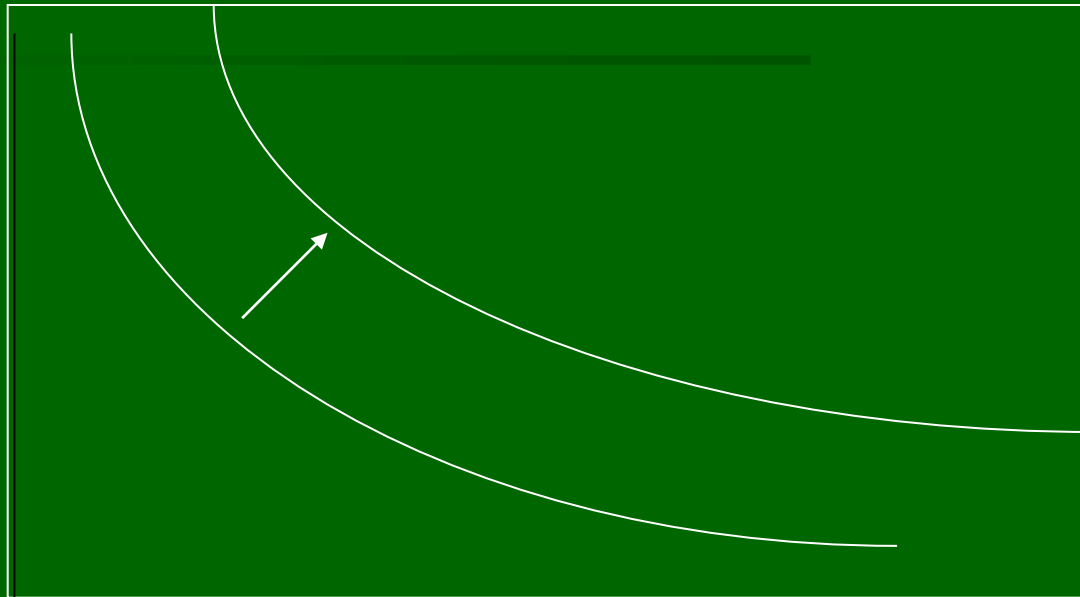
- relativně krátká doba (kvalita a dostupnost informací o TP, motivace, lidský kapitál, bariéry)
- úroveň nezaměstnanosti relativně nízká (přírůstek = úbytek = 0)
- blízká přirozené míře U

Strukturální nezaměstnanost

- doba nezaměstnanosti relativně dlouhá
- současně existují nezaměstnaní i volná pracovní místa

Beveridgeova křivka

V

U

Zdroje strukturálních poruch

- technologická změna
- prostorová imobilita pracovní síly
- změna poptávky po pracovní síle v určité kvalifikaci
- pokles agregované poptávky
- příliv zahraniční pracovní síly
- změna v orientacích trhu

Cyklická nezaměstnanost

- **kvantitativní rozpor mezi počtem nezaměstnaných a počtem volných pracovních míst**
- **tok trhem práce nižší, dále se snižuje, délka nezaměstnanosti se prodlužuje**

AD4) Vývoj a struktura nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU – Míra nezaměstnanosti

Tabulka 1 Vývoj nezaměstnanosti v ČR a EU v letech 1998-2009

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ČR	6,5	8,7	8,8	8,1	7,3	7,8	8,2	7,8	7,1	5,3	4,4	6,7
EU 15	9,3	8,6	7,7	7,3	7,6	8,0	8,1	7,9	7,4	7,0	7,1	9,0
EU 25	9,4	9,1	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1	8,7	7,9	7,2	7,1	9,0

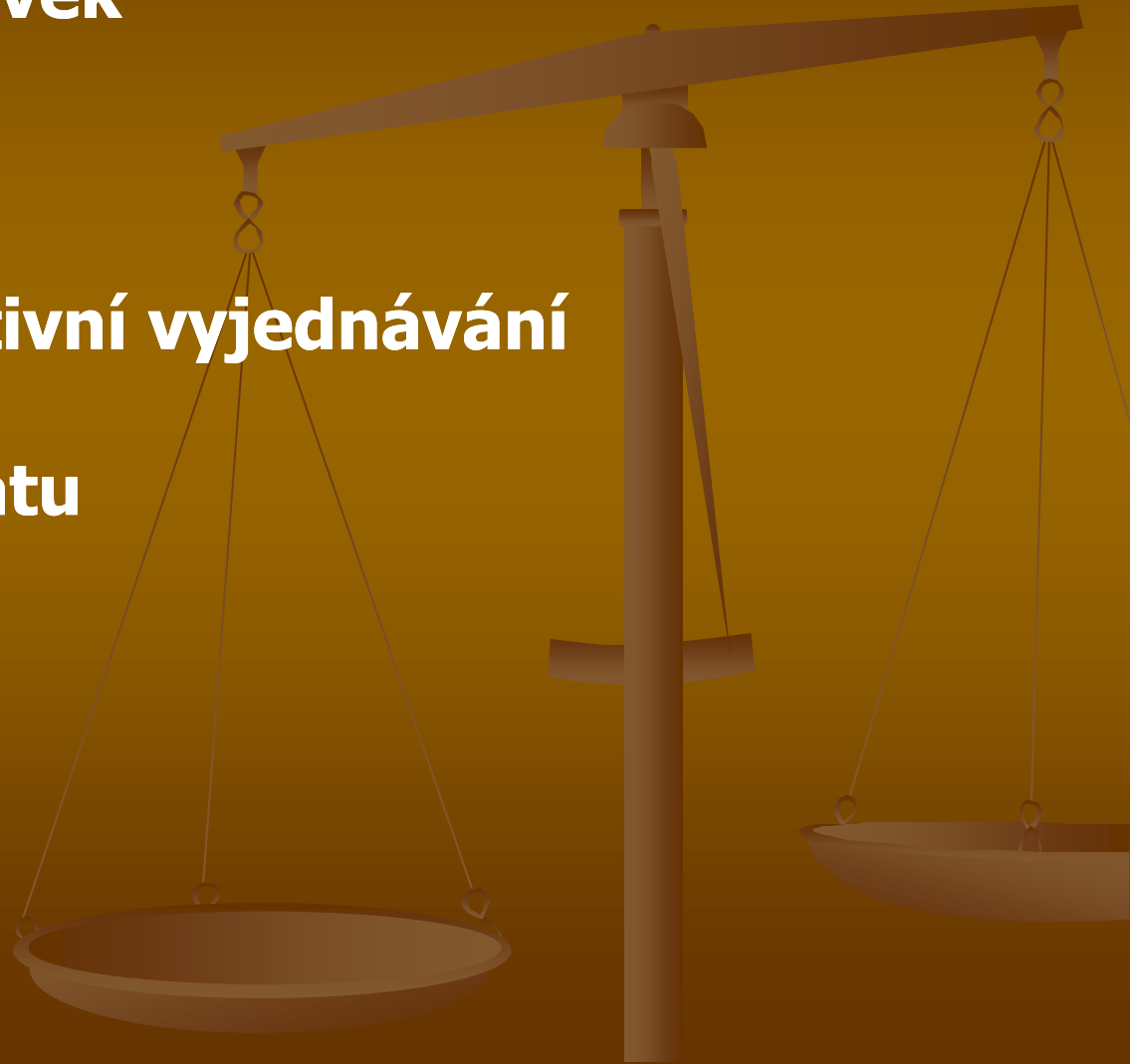
Zdroj: VŠPS, Eurostat 15/04/2010

Dlouhodobá nezaměstnanost

- nezaměstnanost překračující délku 12 měsíců (EU)
 - nezaměstnanosti překračující délku 6 (5) měsíců (ČR)
 - velmi dlouhá nezaměstnanost nad 2 roky
- (zjišťována míra + podíl na celkové nezaměstnanosti)

AD5) Trh práce – Specifika TP

- **nositelem = člověk**
- **segmentace**
- **odbory a kolektivní vyjednávání**
- **další zásahy státu**

AD6) Cíle politiky zaměstnanosti a politiky TP – Politika TP

- ▶ makroekonomická/hospodářská politika = politika zaměstnanosti
(vliv úrokové míry, agregované poptávky, inflace ad.)
- ▶ mikroekonomická politika = politika pracovního trhu
(N a P na TP)

Základní cíle politiky TP

- ▶ Snížení U (soulad mezi P a N, flexibilita – obecné, méně cílené programy: strukturální hledisko, hledisko kvality lidského kapitálu)
- ▶ Redistribuce U (rizikové/znevýhodněné skupiny – cílená opatření, „tailor-made“)
- ▶ Sociální cíle: kvalita lidského kapitálu, motivace, prevence marginalizace a soc vyloučení

= AP vs. PP

AD7) Modely politiky TP - Základní režimy nezaměstnanosti (pracovních trhů)

dle Gallie a Paugam

Liberální režim

- osobní zodpovědnost, deregulace a flexibilita TP, chudoba a exkluze

Univerzalistický režim

- všeobecná inkluze na TP, podpora znevýhodněných, univerzalita dávek, AP, pracovní etika

Korporativní - konzervativní režim

- polarizace rizika nez., podpora regulérní pracovní síly, strategie snížení nabídky pracovní síly, rozdílná míra deprivace, chudoby, vyloučení

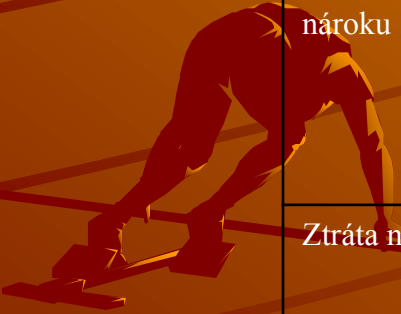
AD8) Pasivní politika TP - formy podpory příjmu v nezaměstnanosti

**1. systém pojištění
v nezaměstnanosti**
(unemployment insurance)

**2. systém státní pomoci
v nezaměstnanosti**
(unemployment assistance)

Základní prvky nastavení systémů kompenzace příjmů v nezaměstnanosti a jejich podoba v ČR

	Parametr	Charakteristika	Podoba v ČR
	Podmínky vedoucí k získání nároku na dávku v nezaměstnanosti	Přiznání dávky je podmíněno určitou dobou dřívějšího zaměstnání (jde tedy o dobu, po kterou musí být uchazeč zaměstnán před ztrátou zaměstnání)	12 měsíců v posledních 3 letech (to platí od 1.10.2004 podle nového Zákona o zaměstnanosti i u absolventů škol) a 6 měsíců od předchozí nezaměstnanosti
	Podmínky vzniku nároku	Nezaviněnost ztráty zaměstnání	Zvažuje se, zda uchazeč nedostal výpověď ze zaměstnání či s ním nebyl zrušen pracovní poměr pro porušení pracovní kázně, nebo zda nešlo o opakované rozvázání pracovního poměru z vlastního rozhodnutí uchazeče v posledních 6 měsících před registrací na ÚP
	Podmínky udržení nároku	Spolupráce s úřadem práce, přijetí vhodného zaměstnání (event. programu APZ)	Je nutná pravidelná spolupráce s pracovníky ÚP, uchazeč musí přijmout vhodné pracovní místo (přihlíží se ale ke zdravotnímu stavu, péči o děti a rodinným poměrům, případně ke kvalifikaci uchazeče)
	Ztráta nároku	Zda dochází k dočasné nebo trvalé ztrátě nároku na získání dávky v případě odmítnutí zaměstnání (event. programu APZ) nebo při porušení spolupráce s ÚP (buď jednorázovému nebo opakovanému)	Při odmítnutí zaměstnání (programu APZ) nebo při porušení spolupráce s ÚP může být uchazeč vyloučen na 3 měsíce z evidence nezaměstnaných (ztrácí nárok na podporu v nezaměstnanosti)
	Zajištění po vypršení nároku	Pomoc v nezaměstnanosti, státní sociální pomoc	Po vypršení nároku přechází uchazeč na tzv. sociální pomoc, kde jsou mu vypláceny dávky do výše životního minima (testování majetku)

Základní prvky nastavení systémů kompenzace příjmů v nezaměstnanosti a jejich podoba v ČR

	Parametr	Charakteristika	Podoba v ČR
 Vlastní podmínky poskytování dávky v nezaměstnanosti	Čekací období	Období před první výplatou dávky v nezaměstnanosti (v tomto období se čeká, zda si uchazeč nenajde zaměstnání sám)	7 dní
	Výše dávky	Výše dávky v relaci k předchozí mzdě uchazeče (tzv. poměr náhrady), určení minimální a maximální výše dávky	65 % průměrné čisté mzdy (1.-2. měsíc) 50 % průměrné čisté mzdy (3.-4. měsíc) 45 % průměrné čisté mzdy (5. - 11. měsíc) 60 % (po dobu rekvalifikace) Maximum – 2,5 násobek ŽM Minimum – není dána hranice
	Doba trvání nároku	Doba výplaty dávky v nezaměstnanosti	5 měsíců Osoby 50-55 let: 8 měsíců Osoby nad 55 let: 11 měsíců

AD9) Aktivní politika TP - **Nástroje politiky TP (dle OECD)**

1. **Veřejné služby zaměstnanosti** (poradenství, zprostředkování, poskytování informací)
2. **Opatření pro handicapované** (standardní nástroje – mzdové dotace, pracovní výcvik + speciální programy pro pracovní a sociální integraci)
3. **Opatření pro mládež** (opatření pro nezaměstnanou a znevýhodněnou mládež, podpora pracovního výcviku)

AD9) Aktivní politika TP - **Nástroje politiky TP (dle OECD)**

- 4. Podpora tvorby nových pracovních míst** (ve veřejném sektoru – dlouhodobě nezaměstnaní a lidé s kumulací handicapů, v soukromém sektoru – mzdové příspěvky nebo daňové úlevy pro zaměstnavatele, při sebezaměstnávání – pokračování ve výplatě dávek, příspěvek, poradenství)
- 5. Výcvik a vzdělávání** (pracovní příprava k novému zaměstnání, výcvik ve způsobech hledání práce, doplnění základních vědomostí)

AD11) Evropská strategie zaměstnanosti a její význam - **Těživé problémy 90. let ve 3 oblastech**

- **zaměstnanost**

(ΔE v Evropě 60-61 % x v Japonsku a USA cca 70%)

- **nezaměstnanost**

(ΔU vyšší 10 %: 1990 = 8,3 %, 1993 = 10 %, 1994 = 10,5 % x ΔU v USA 1994 = 6,1 %, v Japonsku = 2,9 %)

- **dlouhodobá nezaměstnanost**

(ΔU žen o 20% nižší než mužů, ΔU ZPS o 30% nižší než evropský průměr)

EES

- 1997 Lucemburk, 2000 Lisabonská strategie, 2005 Strategie pro růst a pracovní místa (Integrované směry, Národní programy reformem)
- Cíle: začlenit na TP (70% celkem, 60% ženy, 50% starší), tvorba kvalitních míst, sladit P a N, zvýšit flexibilitu a adaptabilitu, investovat do HR, modernizovat systémy sociální ochrany
- Komplexnost, kooperace, konvergence
- OMC (subsidiarita, konvergence, vzájemné učení, integrovaný přístup, management by objectives)